

STEMPKOWSKA Helena

- PASIERBSKA

Helena Pasierbska z d. Stempkowska

pseud. "Nawoja"

Córka Kazimierza i Justyny urodzona 15 grudnia 1921 r. w Wilnie. Ojciec wywodził się z rodu herbów "Sucha Komnata", osiadłego od wieków na Litwie.

W 1938 r. ukończyła Gimnazjum P.P. Benedyktynów w Wilnie i wstąpiła do 2-letniego Liceum Administracyjnego, które po strajku szkolnym, wywołanym restrykcjami władz litewskich względem młodzieży polskiej, zostało zamknięte. Maturę uzyskała w prywatnym gimnazjum handlowym im. Filomatów S. Pietraszkiewiczówny /prawnuczki słynnego filomaty/ w 1940 r.

W trakcie nauki w pow. szkole nawiązała kontakt z ZWZ, złożyła przysięgę w mieszkaniu prof. Teodora Gorty przy ul. Połockiej w obecności Przemysława Warachowskiego /zamordowanego później w Ponarach za działalność w AK/. Przydzielona najpierw do Kwatermistrzostwa w Garnizonie do dyspozycji por. Dionizego Kuczyńskiego wykonywała polecane zadania, m.in. rozpoznawanie dzielnic miasta ze szczególnym nanoszeniem na jego planie istniejących magazynów i sklepów żywnościowych. Poza tym pełniła rolę łączniczki.

W styczniu 1942 r. została skierowana na kurs sanitariuszek, który prowadził dr Czesław Pupiało ps. "Droga" w swoim mieszkaniu przy ul. Bazylińskiej.

13 maja 1942 r. zarówno doktor jak i jego sanitariuszki zostali aresztowani i osadzeni na Łukiszkach. W celi nr 31 Helena Stempkowska wśród 20 więźniarek politycznych /m.in. doc. Wandy Rewieńskiej z USB, prof. Heleny Straszyńskiej/ przesiadła do grudnia 1942 r. Po wyjściu z więzienia przebywała w Trokach, gdzie zajmowała się kolportażem prasy podziemnej, jednocześnie pracując zawodowo w biurze ubezpieczeniowym rolników.

7 lipca 1944 r. kiedy rozpoczęła się akcja zbrojna "Ostra Brama"

włączyła się jako sanitariuszka w Kolonii Wileńskiej, gdzie powstał szpital polowy w szkole podstawowej.

W okresie ekspatriacji Polaków z Wilna i Wileńszczyzny pracowała w 1945 r. w punkcie repatriacyjnym w Juraciszkach, prowadzonym przez Henryka Sienkiewicza. Było tam wystawionych dużo fałszywych dokumentów dla chłopców z brygad partyzanckich, aby mogli jak najszybciej uciec przed NKWD.

Przedostatnim transportem ewakuacyjnym w 1946 r. wraz z matką opuściła swoje miasto rodzinne i znalazła się w Gdyni. W 1949 r. wyszła za mąż za Mariana Pasierbskiego - b.więźnia z Majdanka i innych obozów koncentracyjnych podczas całej wojny. Mając już dwóch synów: Marka i Andrzeja w 1962 r. podjęła studia na WSP. W 1966 r. uzyskała dyplom mgr filologii polskiej, na którego podstawie rozpoczęła pracę w szkolnictwie. W wieku 55 lat przeszła na emeryturę i zajęła się dziennikarstwem, pisując do prasy krajowej i zagranicznej, upamiętniając polskość Ziemi Wileńskiej. Od 1980 r. włączyła się w ruch "Solidarność", redagując prasę dla ZZ Rolników Indywidualnych, jeżdżąc po całej Polsce.

Od 1983 r. zaczęła zbierać materiały do napisania dokumentalnej książki o największej kaźni na ziemiach płn.-wsch. II RP - Ponarach. W 1993 r. ukazała się "Ponary - wileńska Golgota", w 1996 r. - drugie wydanie poszerzone /407 str./ pt. "Wileńskie Ponary". Jest to jedyna monografia Ponar, poświęcona ^{tysiącom} zamordowanym ^{ch} akowców w latach 1941-1944. W 1994 r. Helena Pasierbska założyła Stowarzyszenie "Rodzina Ponarska", zrzeszającym około stu członków w całej Polsce. Jej staraniem powstał krzyż w miejscu kaźni w Ponarach, na Powązkach Wojskowych w Warszawie /przy wydatnej pomocy Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa Narodu Polskiego/, tablice pamiątkowe: w Warszawie w kościele o.o. dominikanów, w Gdańsku w Bazylice NMP, w Olsztynie w Sanktuarium M.B. Ostrobramskiej.

Odnaczona: Krzyżem AK w Londynie w 1975 r., Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski w 1981 r., "Zasłużonym Ziemi Gdańskiej",

Złotym Medalem Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej w 1993 r. oraz innymi odznaczeniami.

Helena Pasierbska
.....
/-/ Helena Pasierbska

Gdańsk, 1.08.1999